

ВІДОМИЙ ПЕДАГОГ ТА ВЧЕНИЙ- ГІГІЄНІСТ

До 80-річчя від дня народження
професора А.М. Шевченка

3 грудня 2009 року професор Андрій Мусійович Шевченко відзначив 80-річчя від дня народження і 56-річчя наукової і педагогічної діяльності.

Шевченко А.М. — відомий в Україні та за її межами вчений у галузі гігієни і профпатології, один із засновників учення про етіологію і патогенез пневмокониозу у робітників гірничодобувної промисловості, токсикологію і гігієну праці при виробництві і застосуванні полімерів і пластмас. Наукова і педагогічна діяльність Андрія Мусійовича пов'язана з розв'язанням практичних завдань охорони здоров'я і проблем вищої медичної школи. Професор А.М. Шевченко не лише визначний вчений, а і досвідчений педагог високої кваліфікації, блискучий лектор та яскрава особистість.

Андрій Мусійович народився 5 грудня 1929 року у с. Макалєвичі Малинського району Житомирської області у селянській родині. Дитинство та юність проходили у складні воєнні та повоєнні роки, сім'я змушена була часто переїжджати, проте навчався хлопчик завжди дуже добре.

Формування Андрія Мусійовича як лікаря-гігієніста почалося під час навчання на санітарно-гігієнічному факультеті Київського медичного інституту. На той час КМІ славився видатними корифеями медичної науки. Потужну загальнотеоретичну підготовку А.М.Шевченко отримав, навчаючись у професорів М.С. Спірова (нормальна анатомія), Б.Я. Дайна (хімія), С.С. Дяченко (мікробіологія), академіків Г.В. Фольборта (фізіологія) і О.І. Черкеса (фармакологія) та інших. Курси терапії читали академіки АМН СРСР та УРСР М.Д. Стражеско, нервових хвороб — Б.М. Маньковський, очних хвороб — чл.-кор. АМН СРСР В.М. Архангельський та інші. Великий вплив на формування гігієнічного мислення майбутнього вченого мали такі видатні фахівці профілактичної медицини, як О.М. Марзєєв, Л.І. Медведь, Г.Х. Шахбазян, Л.В. Громашевський, П.І. Баранник, І.П. Барченко та інші. Після закінчення інституту А.М. Шевченко продовжив навчання в аспірантурі при Київському НДІ гігієни праці і профзахворювань під керівництвом член-кора АМН СРСР Г.Х. Шахбазяна, де успішно захистив кандидатську дисертацію "Вопросы профилактики силикоза при добыче кварцитов открытым способом".

1956 року молодий учений отримав направлення до Криворізького НДІ гігієни праці та профзахворювань, де він очолив пилову лабораторію. Невичерпна енергія та організаторські здібності допомагають молодому керівникові у становленні лабораторії, налагодженні тісних творчих контактів з науково-дослідними інститутами та вищими навчальними закладами технічного профілю, формуванні наукової тематики лабораторії, у підготовці наукових кадрів.

Андрієм Мусійовичем особисто та під його керівництвом виконані глибокі й багатопланові

НАШІ ЮВІЛЯРИ

дослідження ролі фізико-хімічних властивостей виробничих аерозолів у розвитку силікозу та сидеросилікозу. Результати цих досліджень відомі у нашій країні та за її межами. Вони стали основою для наукового обґрунтування і впровадження гігієнічних нормативів промислових аерозолів, що містять вільний SiO₂.

Впровадження комплексу профілактичних заходів, розроблених за його безпосередньої участі, дозволило різко знизити захворюваність на сидеросилікоз серед гірників Криворізького залізничного басейну.

Результатом багаторічних наукових досліджень стала докторська дисертація А.М. Шевченка "О роли физико-химических свойств пыли предприятий горнорудной промышленности в развитии пневмокониоза" (1969), а за три роки — вчене звання професора (1972). За цей час Андрій Мусійович пройшов шлях від завідувача відділу до директора Криворізького НДІ гігієни праці та профзахворювань.

З серпня 1972 року трудова біографія Андрія Мусійовича була пов'язана з кафедрою гігієни праці і професійних захворювань Київського медичного інституту (нині Національний медичний університет) ім. О.О. Богомольця. Під час завідування кафедрою протягом 22-х років за його керівництвом досліджувалася проблема гігієни промислового виробництва та застосування полімерних і пластичних мас. Ним була організована лабораторія досліджень з токсикології та гігієни праці при синтезі та застосуванні зазначених сполук. Удосконалювалися методичні підходи до гігієнічного нормування комплексів летких компонентів, що виділяються з полімерних матеріалів, аерозолів дезінтеграції і конденсації цих матеріалів. Вперше у гігієнічній практиці впроваджено принцип нормування сумішей летких речовин відносно постійного складу за їхнім провідним компонентом, а також інші принципи гігієнічного нормування синтетичних полімерів і пластичних мас у виробничому середовищі.

Під керівництвом А.М. Шевченка розроблено інструктивно-методичні матеріали з запобіжного та поточного санітарного нагляду у промисловості і сільському господарстві. Резуль-

тати наукових досліджень дозволили запропонувати понад 100 гігієнічних регламентів (ГДК, ОБРД, гігієнічних паспортів) для поліоксипропіленепоксидів марок ДЕ-500, ДЕ-1000, ТЕ-750, ТЕ-1500, епоксидно-діанових смол ЕД-16, ЕД-20, Е-40, епоксиданілінової смоли, діетиленгліколевої смоли, смол марок Е-181, ЕТФ, УП-2124, УП-650, УП-650Т тощо. Для оздоровлення умов праці у галузях виробництва, де синтезуються та використовуються ці речовини, було розроблено санітарні правила та методичні рекомендації.

Багато сил і уваги професор А.М. Шевченко приділяє підготовці наукових кадрів. Під його керівництвом виконано і захищено 13 кандидатських і 4 докторських дисертації. Ці роботи присвячені послідовним науковим дослідженням і новим напрямкам у гігієні праці. Зокрема, 1967 р. відбувся успішний захист кандидатської дисертації В.С. Білецького на тему: "Гигиеническая характеристика пылевого фактора на поверхностных объектах шахт Криворожского железорудного бассейна", виконаної під керівництвом Андрія Мусійовича, що вдосконалює його методологію у галузі гігієнічних досліджень виробничого пилу. До цього циклу досліджень входять також докторська дисертаційна робота Н.З. Слінченко (1988) та кандидатські В.М. Шевцової (1969), Л.Е. Дробіної (1973), Д.Н. Руснак (1981).

Розвитком досліджень А.М. Шевченка та його школи у галузі токсикології полімерів і пластичних мас стали кандидатські дисертації І.О. Парпалєя (1975), В.С. Горячківського (1976), О.П. Яворовського (1979), Н.В. Гаєвої (1981), М.І. Веремєя (1987), Саїда Арнаута (1987) та докторська дисертація О.П. Яворовського (1991). Важливим науковим внеском у профілактику професійних захворювань, спричинених виробничим шумом і вібрацією, стали докторські дисертації А.В. Вахницького (1974) та І.О. Парпалєя (1991), виконані при науковому консультуванні проф. А.М. Шевченка. Вивченню умов праці і стану здоров'я працівників різних галузей виробництва також присвячені кандидатські дисертації А.А. Веремія (1981), Е.А. Щербака (1990), В.В. Козлова (1992).

Професором А.М. Шевченком опубліковано близько 200 наукових праць, серед яких 4 підручники та навчально-методичних посібника, 7 монографій, нормативні документи, наукові і навчально-методичні статті та тези.

Понад 30 років А.М. Шевченко успішно здійснював педагогічну діяльність. Кафедра гігієни праці і професійних захворювань за ці роки набула статусу опорної з гігієни праці. Професор А.М. Шевченко брав на себе відповідальність за складання нових типових навчальних програм та планів для студентів різних факультетів, лікарів-інтернів, слухачів ФПК, навчально-методичних матеріалів та наочних засобів навчання. Андрій Мусійович мав також неабиякі педагогічні таланти, був блискучим лектором.

Узагальнюючи діяльність професора Шевченка А.М. з підготовки майбутніх лікарів, слід відзначити, що завдяки його професійним, психолого-педагогічним, методичним знанням навчання студентів та лікарів-інтернів здійснювалося на сучасному рівні вимог вищої медичної освіти.

Значні досягнення у науковій і педагогічній діяльності ювіляра вшановані урядовими нагородами — двома орденами Трудового Червоного прапора, медалями, почесними грамотами та подяками.

Творча енергія, висока культура, інтелігентність, ерудиція, коректність, доброзичливість, відкритість, готовність допомогти завоювали глибоку повагу і любов до нього студентів, численних учнів і колег, завжди є і будуть прикладом для нас, а також сучасних та майбутніх поколінь лікарів-профілактиків.

Ми пишаємося тим, що нам випала можливість працювати з Андрієм Мусійовичем і досягати разом професійних висот. Нехай доля шле дорогому ювіляру добро і щастя, міцне здоров'я та достаток. Нехай тепло і затишок родинної оселі надійно захищають від негараздів, а майбутнє буде наповнене корисними справами і земними радощами.

Колектив кафедри гігієни праці і професійних хвороб Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця

На фото: А.М. Шевченко читає лекцію студентам. Кафедра гігієни праці і професійних хвороб НМУ 2006 р. (зліва направо): сидять — ас. Пікульська Г.Ф., член-кор. АМН України, проф. Яворовський О.П., доц. Гончарук Г.О., проф. Шевченко А.М., ас. Сук В.Г.; стоять — ст.н.с. Куюн Л.О., ас. Гайворонська М.О., доц. Шкурко Г.А., ас. Шевцов С.М., доц. Бойко М.І., проф. Парпалєя І.О., ст. лаб. Слойко Е.І., доц. Веремей М.І., доц. Паустовський Ю.О., ас. Вертеленко М.В., доц. В.І. Зенкіна, ас. Гречковська Н.О., ас. Володій М.О.

